مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد
دوره بیست و نهم، شماره پنج، مرداد ۱۴۰۰
تاریخ دریافت:۱۴۰۰/۰۴/۰۵
تاریخ پذیرش:۱۴۰۰/۰۴/۰۷

تأثیر کرونا ویروس ۲۰۱۹ بر دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

ابراهیم رهبر کرباسدهی*[۱]

نامه به سردبیر

مقدمه: تعطیلی اضطراری مدارس اغلب به عنوان مداخلات بهداشت عمومی در هنگام شیوع بیماری‌های عفونی برای به حداقل رساندن شیوع عفونت استفاده می‌شود. با این‌حال، آموزش بیش از ۸۰ درصد کودکان در سطح جهان تحت تأثیر کرونا ویروس قرار گرفته است. برای کودکان با نیازهای ویژه که خدمات آموزش ویژه دریافت می‌کنند، دسترسی به آموزش حضوری و سایر منابع در مدرسه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این خدمات نه تنها بر پیشرفت تحصیلی بلکه بر سلامت و رفاه اجتماعی، عاطفی، روانی و جسمی متمرکز هستند. آکادمی پزشکی اطفال آمریکا از آموزش حضوری دانش‌آموزان در مدرسه حمایت می‌کند. دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، به هفت گروه آموزشی آسیب شنوایی، آسیب بینایی، کم‌توانی جسمی-حرکتی، کم‌توانی‌های ذهنی، اختلال‌های هیجانی-رفتاری، اختلال طیف اوتیسم، اختلال یادگیری خاص و ناتوانی‌های شدید و چندگانه تقسیم می‌شوند. هر یک از این گروه‌ها باید از شیوه تدریس و یادگیری متفاوتی نسبت به گروه‌های دیگر و هم نسبت به دانش‌آموزان عادی برخوردار شوند. برای برنامه‌ریزی مناسب و اسکان کودکان با نیازهای ویژه، باید ایمنی را در اولویت قرار دهیم. برای این‌که این دانش‌آموزان بتوانند از خدمات توان‌بخشی استفاده کنند باید با رعایت پروتکل‌های بهداشتی شرایط آموزش حضوری برای آن‌ها فراهم شود.

واژه‌های کلیدی: کرونا ویروس، دانش‌آموزان، آموزش ویژه

ارجاع: رهبر کرباسدهی ابراهیم. **تأثیر کرونا ویروس ۲۰۱۹ بر دانش‌آموزان با نیازهای ویژه**. مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد ۱۴۰۰؛ ۲۹ (۵): ۹۷-۳۶۹۳.

۱- کارشناسی ارشد روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.
*(نویسنده مسئول)؛ تلفن: ۰۹۱۱۸۰۵۷۹۲۶، پست الکترونیکی: Ebrahim.Rahbar74@gmail.com ، صندوق پستی : ۴۱۹۹۶۱۳۷۷۶

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-09-05]

[DOI: 10.18502/ssu.v29i5.6769]

سردبیر محترم

در سطح جهان، آموزش بیش از ۸۰ درصد کودکان تحت تأثیر کرونا ویروس قرار گرفته است (۱). تأثیر کرونا ویروس در آموزش حضوری کودکان در سن مدرسه بسیار زیاد بود؛ زیرا بیشتر مدارس در سراسر کشور از آموزش حضوری معمولی به یک برنامه درسی مختصر آنلاین منتقل شدند. دانش‌آموزان با نیازهای ویژه از بسیاری جهات با همسالان خود متفاوت هستند. مزایای حضور در مدرسه برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه فراتر از سطح علمی است، زیرا بسیاری از آن‌ها در مقایسه با همسالان خود از نظر اجتماعی آسیب‌پذیرتر هستند. خدماتی که بیش از آموزش ویژه به آن‌ها ارائه می‌شود، مانند وعده‌های غذایی و فعالیت‌های فوق برنامه برای سلامتی و رفاه آن‌ها بسیار مهم است. بنابراین هنگامی که مدارس به دلیل شیوع همه‌گیر کرونا ویروس تعطیل شد، کودکان با نیازهای ویژه تحت تأثیر بیشتری نسبت به همسالان خود قرار گرفتند. بنابراین، بسیار مهم است که برای بازگشت آن‌ها به مدرسه، برنامه‌ریزی دقیقی انجام شود. برای اینکه کودکان با نیازهای ویژه از حمایت‌های آموزشی بهره‌مند شوند، باید در مدرسه شرکت کنند. دسترسی به فناوری مانع بزرگی برای این کودکان در خانواده‌های با وضعیت اجتماعی- اقتصادی پایین است و استفاده از آن نیز برای برخی از کودکان با نیازهای ویژه دشوار است، به ویژه اگر آنان دارای مشکلات بینایی یا شنوایی باشند و یا اگر در مناطق روستایی زندگی کنند و دسترسی آن‌ها به اینترنت محدود باشد. عدم دسترسی به آموزش، شکاف یادگیری بین کودکان با نیازهای ویژه و بهنجار را افزایش می‌دهد، شکافی که منجر به پایین آمدن میزان فارغ‌التحصیلی آن‌ها و به دنبال آن پایین آمدن قبولی در دانشگاه و کاهش اشتغال می‌شود. این شکاف موجب تداوم رشد نابرابری اقتصادی- اجتماعی و انزوا از جامعه برای افراد با نیازهای ویژه می‌شود. علاوه بر این، مدرسه دسترسی به منابع دیگری را فراهم می‌کند که دانش‌آموزان در خانواده‌های با وضعیت اجتماعی- اقتصادی پایین‌تر، مانند بسیاری از کودکان با نیازهای ویژه، از آن‌ها بهره‌مند می‌شوند که به دلیل تعطیلی ناگهانی مدارس دسترسی به آن‌ها را از دست می‌دهند. این کودکان هم‌چنین دسترسی به پشتیبانی پرستار، مشاوران بهداشت روان و مراکز بهداشت مدارس را از دست دادند. اکثر دانش‌آموزان با نیازهای ویژه دارای ناتوانی در یادگیری نیز هستند که معلمان آموزش ویژه سال‌ها برای پرورش این کودکان آموزش و تجربه کسب کرده‌اند. در طی شیوع کرونا ویروس، والدین مسئول یادگیری حضوری فرزندان خود شدند؛ با این‌حال، والدین برای این نقش آماده نیستند، زیرا در برنامه‌های یادگیری تخصصی مورد استفاده در مدرسه هیچگونه آموزشی ندیده‌اند. با این انتقال ناگهانی و پیش‌بینی نشده از یک رابطه معمول والد و کودک به رابطه معلم و دانش‌آموز، والدین و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه را با سطح بالایی از اضطراب و افسردگی روبه‌رو کرده است. با همه‌گیری کرونا ویروس، والدین کودکان با نیازهای ویژه با از دست دادن پشتیبانی متخصصان آموزش و درمان شکل جدیدی از ناکامی را تجربه کردند. برای بسیاری از کودکان، استرس ناشی از این انتقال ناگهانی و از دست دادن روال معمول مدرسه منجر به علائم افسردگی، تغییر عملکرد و رفتار شده است. با توجه به مشکلات اقتصادی ناشی از کرونا ویروس، تأمین هزینه‌های فرزندان بیش از پیش فرصت استراحت والدین را کاسته و آنان تحت فشار قرار داده است.

برنامه‌ریزی برای سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰

آموزش برنامه‌های درسی نه عنصر دارد، اهداف، محتوا، راهبردهای یادگیری، مواد و منابع آموزشی، فعالیت‌های یادگیری، روش‌های ارزشیابی، گروه‌بندی فراگیران، زمان و فضا. امروزه، در دوره کرونا باید برنامه درسی متناسب‌سازی شود، یعنی در همه این نه عنصر تغییراتی ایجاد شود. از آن‌جایی که زمان آموزش مجازی در مقایسه با آموزش حضوری کوتاه‌تر است، چند پیشنهاد وجود دارد؛ ۱) مناسب‌سازی محتوای آموزشی، ۲) عبور از برخی مطالب کم اهمیت، ۳) کاهش زمان برخی از درس‌ها، و ۴) کاهش انتظار از دانش‌آموزان که با توجه به شرایط، متناسب‌سازی صورت بگیرد. چرا که ما مانند روزهای پیش از کرونا آموزش نمی‌دهیم، بنابراین انتظار تحقق همه اهداف آموزشی را نباید داشته باشیم (۲). در بیانیه اخیر، آکادمی پزشکی اطفال آمریکا (American Academy of Pediatrics)

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-09-05]

[DOI: 10.18502/ssu.v29i5.6769]

اینگونه بیان می‌کند که تمام ملاحظات سیاست‌گذاری برای سال تحصیلی آینده باید با هدف حضور فیزیکی دانش‌آموزان در مدرسه آغاز شود. برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه دسترسی به آموزش حضوری و سایر منابع از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ زیرا مدارس خدمات درمانی و تعاملات اجتماعی فراگیر با همسالان را ارائه می‌دهند. آکادمی پزشکی اطفال آمریکا توصیه می‌کند که همه کودکان به مدرسه برگردند، به طور خاص اظهار می‌دارد که هیچ کودک یا نوجوانی نباید از مدرسه محروم شود مگر اینکه لازم باشد. آموزش جداگانه آموزش برابری نیست. کودکان با نیازهای ویژه برنامه‌های آموزشی ویژه دارند زیرا برای بهینه‌سازی یادگیری خود نیاز به کمک مربیان، درمانگران و متخصصان حرفه‌ای با آموزش‌های تخصصی دارند. اگر همکلاسی‌های عادی آنها مجاز به بازگشت به مدرسه باشند، والدین و یک دستگاه الکترونیکی متصل به اینترنت، آموزش کافی و عادلانه‌ای برای دانش‌آموز با نیازهای ویژه نیست. برای بسیاری از دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، دسترسی به روش‌های درمانی و تدریس خصوصی در درجه اول در مدرسه باید صورت گیرد. الزام دانش‌آموزان با نیازهای ویژه به دور ماندن از مدرسه به‌طور کلی یک مشکل خاص از نظر مهارت‌های عملکردی، جسمی و یا شناختی را به همراه دارد. علاوه بر این، حضور درمانگران آموزش دیده در مدارس می‌توانند به عملکرد بهتر آنان کمک کننده باشد (۳). برای محافظت از کارکنان و دانش‌آموزان ضمن فراهم کردن محیطی برای یادگیری آنان، حداقل باید دو واقعیت در نظر گرفته شود: ۱) حفاظت از کارکنان و دانش‌آموزان به تلاش، برنامه‌ریزی و آموزش دقیق نیاز دارد. ۲) دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در فعالیت‌های اجتماعی به نسبت همسالانشان با مشکلات بیشتری مواجه هستند که منجر به محرومیت و انزوای اجتماعی آنان می‌شود. برای دانش‌آموزان با ناتوانی‌های شناختی، هیجانی و یا رفتاری، ادغام کلاس با جریان‌های ویژه‌ای مانند ورزش، موسیقی و هنر که در آن با هم‌کلاسی‌های خود ارتباط اجتماعی مستقیم برقرار می‌کنند، می‌تواند بسیار مفید باشد. با وجود نابرابری در یادگیری مجازی برای کودکان با نیازهای ویژه و تأثیر منفی از دست دادن حمایت‌های دیگر مانند تأمین وعده‌های غذایی و تعامل اجتماعی، بازگشت به یادگیری‌های حضوری در طی همه‌گیری کرونا ویروس باید به دقت مورد بررسی قرار گیرد. طبق آکادمی پزشکی اطفال آمریکا، باید ملاحظات و تسهیلات ویژه‌ای برای تنوع دانش‌آموزان با نیازهای ویژه با هدف بازگشت امن به مدرسه در نظر گرفته شود، به ویژه برای جمعیت‌های آسیب پذیرتر، از جمله افرادی که از نظر پزشکی شکننده هستند، در فقر زندگی می‌کنند، دارای چالش‌های رشدی هستند، و یا نیازهای بهداشتی ویژه‌ای دارند. در حالیکه کودکان ممکن است در مقایسه با افراد بزرگسال شدت علائم کمتری از کرونا ویروس داشته باشند، در صورت ابتلا، افراد با نیازهای ویژه بیشتر از افراد عادی، نیاز به مراقبت‌های ویژه دارند. بنابراین، باید بین عدالت آموزشی کودکان با نیازهای ویژه و محافظت در برابر آسیب‌های بعدی تعادل برقرار شود. برنامه‌های مدارس دولتی برای بازگشایی ایمن و ارائه آموزش عمومی و مناسب به همه کودکان باید شامل برنامه‌های خاصی برای اسکان و حمایت از دانش‌آموزان با نیازهای ویژه باشد. این برنامه‌ها باید شامل استفاده و پوشیدن تجهیزات حفاظت شخصی مناسب (ماسک‌های صورت، روپوش مناسب، دستکش، و عینک) باشد. بازگشت به مدارس باید شامل تب‌سنجی و استفاده مکرر از ضد عفونی کننده دست صورت گیرد. مدارس در حال تغییراتی در محیط کلاس برای حفظ فاصله اجتماعی بین دانش‌آموزان و برنامه حمل و نقل‌شان هستند. کودکان با نیازهای ویژه حق احترام و برخورد با کرامت دارند. این حق باید در طی یک بیماری همه‌گیر نیز ادامه یابد. ارائه و حمایت از آموزش عمومی رایگان و مناسب برای کودکان با نیازهای ویژه، به تضمین این حق کمک می‌کند. ضمن کنار آمدن با شیوع کرونا ویروس، می‌توان با بهره‌گیری از متولیان اصلی مدارس (به عنوان مثال معلمان، متخصصان حرفه‌ای، درمانگران و پرستاران مدارس)، برنامه‌هایی ایمن برای بازگشایی مدارس طراحی نمود. با این حال، در مورد محل اقامت دانش‌آموزان با نیازهای ویژه بسیار کم بحث شده است که باید بیشتر به آن پرداخته شود.

تعارض در منافع: وجود ندارد.

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-09-05]

[DOI: 10.18502/ssu.v29i5.6769]

References:

1-Onyema EM, Eucheria NC, Obafemi FA, Sen S, Atonye FG, Sharma A, et al. ***Impact of Coronavirus pandemic on education***. Journal of Education and Practice 2020; 11(13): 108-21.

2-Yasdar M, Djafar S, Elihami E, Faisal F. ***Teaching Methods Used by Teachers in Primary Schools Inclusive***. Edumaspul: Jurnal Pendidikan 2020; 4(2): 108-14.

3-House SA, Marin JR, Hall M, Ralston SL. ***Trends Over Time in Use of Nonrecommended Tests and Treatments Since Publication of the American Academy of Pediatrics Bronchiolitis Guideline***. JAMA Network Open 2021; 4(2): e2037356.

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-09-05]

[DOI: 10.18502/ssu.v29i5.6769]

Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences
Vol 29| NO 5 | Aug 2021

Received: 26 June 2021
Accepted: 28 June 2021

Impact of Coronavirus 2019 on Students with Special Needs

Ebrahim Rahbar Karbasdehi[*1]

Letter to editor

Introduction: Emergency school closures are often used as public health interventions during infectious disease outbreaks to minimize the spread of infection. However, Over 80% of children in the world have had their education impacted by coronavirus. For children with special needs who receive special education services, access to face-to-face education and other resources at school is of particular importance. These services focus not only on academic achievement, but also on social, emotional, psychological and physical health and well-being. The American Academy of Pediatrics advocates for students to attend school in person. Students with special needs are divided into seven educational groups: hearing impairment, visual impairment, physical-motor disorders, intellectual disabilities, behavioral-emotional disorders, autism spectrum disorder, specific learning disorder, and severe and multiple disabilities. Each of these groups should have a different way of teaching and learning than other groups and normal students. For proper planning and accommodation of children with special needs, we must prioritize safety. In order for these students to be able to use rehabilitation services, face-to-face education conditions must be provided for them in accordance with health protocols.

Keywords: Coronavirus, Students, Education, Special.

Citation: Rahbar Karbasdehi E. **Impact of Coronavirus 2019 on Students with Special Needs.** J Shahid Sadoughi Uni Med Sci 2021; 29(5): 3693-97.

[1]M.A of Psychology and Education of Exceptional Children, Faculty of Literature and Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran.
***Corresponding author: Tel:** 09118057926**, Email:** Ebrahim.Rahbar74@gmail.com

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-09-05]

[DOI: 10.18502/ssu.v29i5.6769]